

Novák, Otakar

[Ullrichová, Maria. Lettres de Madame de Staël conservées en Bohême]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1960, vol. 9, iss. D7, pp. 278-279

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107777>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Z jejich výsledků však vidíme, že je to otázka základní, která rozhoduje o ideologii autora Dziadů, která ukazuje lidový charakter jeho díla, jeho spojení s lidem. Publikace významně přispívá k dokreslení pravdivého profilu největšího polského básníka.

Vyzvednout nutno rovněž ten fakt, že kniha při větším počtu autorů důsledně zachovává jednotnou koncepci a že neopakuje známé již poznatky.

Jarmil Pelikán

Maria Ullrichová, Lettres de Madame de Staël conservées en Bohême. Nakladatelství ČSAV, Praha 1959, 176 stran.) Že naše archivy pro nás stále ještě skrývají mnohá překvapení, je banální pravda. Avšak nad úhlednou publikací Marie Ullrichové si ji připomínáme znovu velmi živě, a to s nemalým potěšením. Mladá badatelka objevila v létě roku 1949 na zámku Kynžvartu u Mariánských Lázní neznámý literární odkaz Alexandra Dumase staršího. Chtěla v Plasech u Plzně v někdejších archívech rodiny Metternichů pátrat po dalších autografech. A tady začíná historie jejího nálezu korespondence paní de Staël i korespondence další, tak jak o ní pojednává a ji přináší tato publikace.

Jádrum knihy jsou dopisy francouzské spisovatelky paní de Staël (1766—1817) a některé jiné. Všechny, až na tři, pocházejí z doby mezi rokem 1808 a 1813; uvedené tři jsou z let 1814 až 1816. Jsou to dopisy, které Maria Ullrichová objevila v zámeckých archívech v Plasech, Orlíku nad Vltavou, Teplících, v brněnském archívu a v literárním archívu Národního musea v Praze.

Především jde o větší počet dopisů paní de Staël princovi de Ligne (14), dále o její dopisy knížeti Metternichovi (5), maršálu Karlu Schwarzenbergovi (2), mladému rakouskému důstojníkovi hraběti Mauriceovi O'Donnellovi (1), dceři prince de Ligne Kristině Claryové de Ligne (1), generálu Hitroffovi (1), kněžně Luise Radziwillové (1), neznámým adresátům (2). Mimo to je zde krátká báseň paní de Staël o princovi de Ligne. Dále se zde čtou dopisy prince de Ligne paní de Staël (3), Metternichovi (1) a jeho (dříve již známý) „portrét“ paní de Staël; dopisy Augusta Wilhelma Schlegela Karlu Schwarzenbergovi (1) a Gentzovi (1).

Vedle tohoto pozoruhodného souboru listů je druhou zajímavou součástí knihy dodatek. Jde o připojený výpis jak z (německých) rejstříků pražské policie z roku 1808, kdy paní de Staël se v doprovodu Schlegela a Sismondio vypravila přes jižní Moravu a Prahu do Teplíc, kde hodlala navštívit prince de Ligne na zámku jeho provdané dcery Kristiny, tak z rejstříků brněnské policie z roku 1812, kdy francouzská spisovatelka přes Moravu přechala do Ruska, aby se odtud přes Švédsko uchýlila před Napoleonem do Anglie. Poněvadž bylo k publikaci možno připojit jenom několik ukázek ve faksimile, podala autorka všechny uvedené texty v diplomatickém přepise.

V předmluvě ke své knížce prezentované v jazyce francouzském seznamuje nás Maria Ullrichová s tím, jaké texty přináší, a podává povšechnou charakteristiku jejich významu. Líčí, kde a jakým způsobem dopisy objevila. Zmiňuje se o tom, do jaké míry něco z těchto dopisů bylo známo již dříve a v čem se jeví odůvodněnost, aby sem byly pojaty s ostatními. Pak charakterizuje stav, v jakém rukopisy našla, míru jejich čitelnosti (zvláště u dopisů prince de Ligne je malá), jejich pravopis a interpunkci (u paní de Staël jsou desolátní), povšechně i slohové rozdíly. Konečně také uvádí způsob, jakým si počínala při přepisování rukopisů, zvláště pokud jde o koncepty prince de Ligne, s pasážemi škrtnými a nahrazovanými definitivním zněním, a jakých označení užívala k rozlišení. Drobné grafické změny přináší jen přepis dopisů paní de Staël, která místo teček nad i píše čárky: vydavatelka zde klade tečky.

Pak následují kapitoly, uspořádané podle korespondentů. První a nejrozsáhlejší je věnována korespondenci paní de Staël s princem de Ligne a dopisům s tímto okruhem souvisejícím. Je zde charakteristika přátelských vztahů mezi oběma hlavními dopisovateli. Autorka připomíná důvod druhé cesty paní de Staël do Německa, za níž francouzská spisovatelka chtěla sebrat materiál potřebný pro knihu *De l'Allemagne*. Zmiňuje se o jejím pobytu ve Vídni roku 1808 (vztahy k O'Donnellovi, s nímž se paní de Staël seznámila v Benátkách a jenž ji okouzloval, jsou zde doloženy textem jejího dopisu). Mluví o jejich stycích s princem de Ligne, s nímž se poprvé setkala osobně teprve roku 1808 ve Vídni, a o její cestě téhož roku do Teplíc. Používá této příležitosti, která je jistě vhodná, aby podala celkem výstižný obrázek o tehdejší českém městečku. Zavděčí se tím zahraničním staëlístům. Pak následuje korespondence sama. Jednotlivé dopisy jsou vždy uvedeny autorčiny stručným výkladem; údaje v jejich textu a dobové narážky jsou vysvětleny v poznámkách.

Druhá kapitola podává dva dopisy paní de Staël a jeden Schlegelův adresované Karlu Schwarzenbergovi. Třetí otiskuje pět dopisů paní de Staël knížeti Metternichovi a jeden Schlegelův Gentzovi. Čtvrtá kapitola konečně obsahuje dopis paní de Staël kněžně Radziwillové

a dvěma neznámým adresátům. Je sem zařazen také stručný dopis paní de Staël, který Marii Ullrichové při jedné z jejích přednášek věnoval český majitel tohoto autografu.

Obsáhlý dodatek — přepis německých policejních rejstříků — je prezentován a komentován analogickým způsobem. Jednotlivé německé zápisy jsou úvodem po každé francouzsky rekapitulovány v hlavních rysech. K práci je připojena rozsáhlá bibliografie.

Bylo by zbytečné šířit se zde o tom, že tato korespondence historicky významných osobností, objevená autorkou v našich archívech, si plně zasloužila, aby byla vydána péčí CSAV. V každém případě jde o přínos k poznání těchto osobností, jejich vzájemných vztahů a dobového kontextu politických skutečností, tj. soumraku doby Napoleony. Tento přínos je zajímavý také tím, že se týká i poznání poměrů v našich zemích přímo. Z tohoto důvodu je třeba přivítat, že Maria Ullrichová nově objevenou korespondenci doplnila dokladovým materiálem policejních rejstříků. Zachycují přesně jednotlivé fáze pobytu paní de Staël a jejich průvodců na našem území. Fotografie dobových rytin atd. a zmíněné ukázky fotokopii předkládané korespondence, pořízené B. Šťastným, profesorem na škole umělecké fotografie v Praze, přispívají k pěknému vybavení práce.

Autorčiny pojednávající partie jsou celkem středně co do rozsahu a věcně co do obsahu. Zhruba to lze říci také o jejich vysvětlivkách k textům a o poznámkách. Místy se autorce naskytla příležitost, aby v drobnostech opravila dřívější názory nebo s nimi polemizovala. Její francouzština je — až na ojedinělé chyby, které jí zřejmě unikly při korektuře (aidés m. aidée str. 11, ř. 1, atd.) — bez patrnějších kazů.

Je pravda, že některé zde předkládané dopisy byly již zčásti nebo celé publikovány tou či onou formou a více nebo méně správně jindy. Sama autorka již něco publikovala časopisecky (v *Revue de littérature comparée*, 1952). Není také vyloučeno, že u jiných jí mohla, přes důkladnou znalost bibliografie o paní de Staël, dřívější uveřejnění uniknout. To však nijak nemůže být na újmu této publikace. Dopisy jsou zde vydány v úplnosti a nikoliv izolovaně, nýbrž jako soubor — v převážně většině čísel, jež přináší, dosud skutečně neexistující — toho, co u nás z této korespondence bylo nalezeno a co je uloženo v našich archívech. Maria Ullrichová si dala práci s tím, aby nedatované dopisy časově co nejpřesněji lokalizovala. V případě autografů prince de Ligne měla k dispozici vlastně jen jejich koncepty, nikoliv formu definitivní, která pak byla ještě značně měněna.

Bylo lze očekávat, že zvláště texty dopisů a policejních rejstříků budou přivítány zájemci a odborníky především zahraničními. Ze se tak skutečně stalo, dokládá (kromě ohlasu v odborném tisku ve Francii, Itálii atd.) fakt, že nakladatelství CSAV knihu Marie Ullrichové, v zahraničí ihned rozbranou, vydalo v krátké době již po druhé. Jsme přirozeně zvědaví na žej, kterou přinese autorčino pátrání po rukopisech Alexandra Dumase staršího, jež ji přivedlo na stopu dopisů paní de Staël uložených v našich archívech.

Otakar Novák

Vám poděkování a lásku Vám (Redigoval Artur Závodský), Praha 1960, 306 stran, 36 stran obrazových příloh. Patnácté výročí osvobození naší země Rudou armádou bylo pro nás popudem k tomu, abychom vyjádřili dík osvoboditelům. Toto významné datum dalo také podnět ke vzniku publikace, kterou připravila filosofická fakulta university Jana Evangelisty Purkyně v Brně.

Jubilejní sborník *Vám, poděkování a lásku Vám*, charakteristicky pojmenovaný verši Neumannovými, rozpadá se v podstatě na dvě základní části. První část soustřeďuje devět příspěvků vzpomínkových a odborně zaměřených, druhá část shrnuje údaje o filosofické fakultě v Brně v době okupace našich zemí po současnosti; je tedy tato část podobná jubilejním výročním zprávám, které vydávaly naše školy, a má do jisté míry charakter ročenky.

Všech devět příspěvků, které jsou zahrnuty do první části sborníku, upíná se pochopitelně více nebo méně k slavným dnům květnovým nebo k událostem, které jim předcházely, po nich následovaly, nebo ke skutečnostem, které byly osvobozením u nás vyvolány. Přes tuto základní jednotu lze rozlišit mezi příspěvky ještě tři oblasti, kolem nichž se soustředil zájem pisatelů: 3 příspěvky jsou věnovány událostem historickým a mají ráz dokumentární, 4 příspěvky zkoumají, jak se odrazilo osvobození v literatuře, umění a jazyce, 1 příspěvek se zabývá otázkami filosofickými a 1 příspěvek má ráz vzpomínkový.

Příspěvky historické povahy pro sborník napsal František Hejl, František Mainuš a Zdeněk Konečný. *František Hejl* v článku „Z boje za svobodu“ těží vydatně jednak ze svých zkušeností člověka, který byl nasazen na práci do Německa a posiloval tam spolu s jinými mezi Čechy národní sebevědomí, jednak z bojů v brigádě Jana Žižky za Slovenského národního povstání, jednak z archivního materiálu. Autor stati znal tedy všechny skutečnosti, o nichž píše, z autopsie, a to se také v článku odrazilo. *František Mainuš* zkoumá na základě